

GLOSAR DE CUVINTE DIN JUDEȚUL MEHEDINȚI

DE
ION BOCEANU

Sedința dela 21 Decembrie 1912.

Cuvintele din glosarul de față le-am auzit în vorbirea zilnică a celor ce stau în regiunea județului Mehedinți, limitată la Nord de calea ferată dela T. Severin—Butoești, la Sud și Vest de Dunăre, iar la Răsărit de județul Dolj,—cu alte cuvinte vechile plăși Câmpu, Blahnița și Dumbrava.

De ele mă servesc și eu, de câte ori se ivește prilejul; și socotesc că trebuie să fie cunoscute și în cealaltă parte a județului și poate în mare parte și în restul Olteniei, în Muntenia și în Banat, ceea ce se va vedeă când se vor face culegeri de felul acesta pretutindeni. Cuvinte ca *duduș*, *măiag*, *motcă*, pe cari Damé le dă numai pentru Transilvania, cum și *mâtcă*, dat de Viciu în glosar de cuvinte pentru Banat, pot sprijini această părere. Negreșit că, în cazul acesta, un cuvânt întrebuințat și aiurea nu mai poate fi considerat ca ceva dialectal, ci va fi pus alături de cele ce sunt în graiul Românilor de pretutindeni. Limba se va îmbogăți astfel cu elemente nouă, cari totuș sunt destul de vechi și de răspândite.

Pentru formele auzite în afară de regiunea arătată, am dat localitatea, ceea ce am făcut și pentru cele dintr'o anumită comună.

ajumî (a-) v. A pune mâna la ochi, spre a nu vedea pe cei ce caută să se pitule (ascundă) în jocul de-a ascunselea.

Cel care aşteaptă până ce ceilalţi se ascund, ajoame.

ajumît s. Jocul de-a ascunselea.

Ne jucăm de-a ajumitu?

albete s. Partea lemnului dintre coaje şi inimă, care e supusă putreziciunii.

Albetele se face ojic (putri-gaiu) ca făina.

alină (a-) v. A atârna, a agăţa.

Am dat cu ciomagă după o pasăre şi mi s'a alinat în pom.

artic s. Un sfert dintr'un miel, oaie.

Cumpărai azi un artic de miel dela han.

aşteamătu adv. Incet, agale, când şi când. a se ţineă, a veni — după cineva.

băcuiu n. pr. Român din Banat şi Ardeal. În comuna Pătulele, pe proprietatea Ştirbei, sunt vreo 20—30 familii de aceşti Români, cari formează un cătun aparte: a «Băcui».

Numai la Băcui găsim miere, în sat n'are nimeni.

bădăiu s. 1. Pătineiu. 2. Nume de

familie în părţile dela munte.
E în stare să mănânce un bădăiu de zară.

băicôn s. Piatră mare.

Când ţi-oiu da c'un băicôn în cap, vezi tu pe dracu.

bălăoană s. Şearpe mare, monstru.

Ne-a ieşit înainte o bălăoană cât toate zilele de mare.

bălbătăie s. Flacăra, limbă de foc.

Când a început vântu, se ridicau bălbătăile la cer.

băldăuş s. Foc de paie sau coceni,

ce se face scara în timpul verii, în drum. Fetele şi nevestele mai tinere vin la băldăuş şi torc, iar băieţii spun la poveşti. Câte unul din cei ce pun paie pe foc vâră în spuză o *totălcă* (tărtăcuţă), care face explozie şi aruncă spuza în lături, *părporind* pe cei ce stau mai aproape.

De seară venim şi noi la băldăuş.

bălgui (a se-) v. A dori, pofti.

S'a bălguit la avere şi n'are traiu bun în casă.

bălvănit adj. Stătut şi căldicel (se zice de lichide).

Apa asta-i bălvănită, nu-i chip s'o bei.

băreie s. Pește ca plătica, lung și alb.
bărdăcăi (a-) v. A căuta, a scotoci.

Am prins'o bărdăcăind prin casă; vrea pe semne să găsească ceva pus rău.

băzdăc s. Arțag, furie.

I-a venit băzdăcu, nu te mai poți înțelege cu el.

băzdoacă s. Ciomag mare cu măciucă în cap, ghioacă.

A pus mâna pe-o băzdoacă și l-a burdușit cum se cade.

berbeniță [sl. berbenica] s. Brădoaic, putinică (Rudina).

beșicuțe s. Prune corcodușe.

Anu ăsta nu s'au făcut beșicuțe de loc.

betiță s. 1. Fășie de pânză ce servește la legat. Betița dela izmene. 2. Manșete. Cămașe cu betițe.

beucă s. Vale, loc sub coastă. puțin deluros.

Intri acolo ca'ntr'o beucă.

bibă s. Groapă pe care o fac copiii în jocul de-a ghiula și de-a porceaua.

bic [als. byk.] s. Junc de prăsilă, buhaiu.

Voinic e, par'că-i un bic.

biliță s. Cursă de șoareci.

O să-mi iau și eu o biliță dela bălcu, să mai stârpesc șoarecii din casă.

boaltă s. Prăvălia dela bălcu, făcută din pânză și având forma unei camere.

Bălcu de estimp e mare de tot, boaltele sânt până la pădure.

boască s. Ceeace rămâne în cazan din prune, zarzăre, etc., cum și din comină după ce se face țuica sau rachiul

Porcii erau la cazan, mâncău boască, și noi îi căutam în porumbi.

bobonat adj. Cu bobul mare. Struguri bobonați, fasole bobonată.

boboti (a se-) v. A se necăji, a se întărâta, a se înfuria.

Mai ușor, nu te boboti așa.

bodicăi (a-) v. A scotoci, a căuta cu deamăruntul.

De geaba bodicăi, că nu dai de el; stă bine undel-am pus eu.

bolbotini s. 1. Lobodă, știr și alte ierburi ce ies prin grâu, prin porumb, în locurile mai grase.

Grăul după cump e numai bolbotini. Mănâncă vita bolbotini, trece prin ea, se cufure.

2. Poame, fructe.

Mănânci toată ziua bolbotini, o să te doară burta.

bomboane s. Vrăjitorii, farnece.

Muiere bătrână și umblă cu bomboane.

borcoiòs adj. Intunecat, posomorît.

Borcoioasă vreme mai e și azi.

borhàn s. Burtă, pânțece.

Ți-ai umflat borhanu, acumă ce-ți mai pasă.

boșomeți s. Cartaboși (Bala de sus, Rudina).

boștea s. Legătură, basmă de cap cu flori (desenuri).

Să-mi iei și mie o boștea dela bălcu.

botă s. Vas de lemn de 10—15 litri, în care se pune apă, vin, etc.

Ne-a adus finu la Săn Văsăi o botă de vin vechiu.

botcăi (a se—) v. A se certă cu cinevă, a se încăieră.

Toată ziua s'au botcăit, par'că eră la țigănie.

brădoaică s. Putinică de murături, de stroșie, cu zaplăt.

Să scoți murători din brădoaica de sub scară.

brădoaie s. V. brădoaică.

brichisi (a—) v. A lucra câte ceva, a aranjà.

Toată ziua brichisește prin casă și n'are nici un spor.

briftă s. Briceag, cuțitaș.

Fugi cu brifta aiu de aci, nu vezi că nu taie.

brîșcui (a-) v. Vezi drișcui.

brubînța s. Bubuliță.

Mi-au ieșit o sumă de brubînțe pe față, nu știu cum să mă scap de ele.

brucă s. Bucată de lemn, în formă de cuiu, pe care se încrețește gura sacului plin cu grăunțe sau făină, spre a fi legat bine.

Fă o brucă și leagă sacul cu grâu.

bruși (a se-) v. A se jucă împingându-se ori luându-se la luptă.

Ce s'au mai brușit cei copii!

budiănă, pl. budieze, s. Ierburi sălbatice.

S'a pitit în budieze și a scăpat.

buduròiu s. Scocul morii.

O să mă scald după prânz

la buduroiu morii.

buftănit adj. Gras și moleșit.

S'a buftănit de atâta somn și odihnă.

buibărăc s. Pieptar, vestă ce se închide la o parte (la copii).

lea buibăracu pe tine și du-te în deal.

bujdùlă s. Cocioabă.

bulduși (a-) A jefui.

Ai auzit că s'a spart la popa ieri noapte și că l-au buldușit.

bündă s. Haină.

bundărețe s. 1. Burtă la animale. Bundărețele porcului.

2. Om mic și sprinten.

Uită-te la el, par'că-i un bundărețe.

bündre p. Țoale, haine negre.

lea-ți bundrele și pleacă; n'ai ce mai căută la mine, dacă nu vrei să m'ascuți.

burduși (a—) v. A bate cum se cade pe cinevă, a tuptăngi.

L-au burdușit Mireștii de-o ține minte multă vreme.

busii s. Dudaie, buruieni.

Vezi că-i colo în busii.

bușniag s. Fum mult.

Am văzut fumul ieșind bușniag, s'a aprins coșula cutare.

buști (a-) v. 1. A ieși afară, a face explozie.

A buștit cepu buții. Vinu când fierbe bușteste.

2. A debordă, a vărsă.

Când se îneacă vita sau omul cu mâncare, bușteste din ei.

3. A apucă, a podidi.

L-a buștit răsul când a văzut-o.

cadalâc s. 1. Mahalâ.

Ieșiră porcii din curte, dă fuga după ei prin cadalâc.

2. Mulțime de lucruri de acelaș fel, ce se găesc la un loc.

Am luat un cadalâc de lemne din pădure.

căftălân s. Plantă cu foi mari ca ale dovleacului; crește prin grădini, pe câmp. Din foile ei, copiii își fac apărători de soare, zicând că au umbrele.

căminete s. Partea din perete unde se face focul.

cănăbiu adj. Coloarea fuchsiu. Boabe de cânăbiu.

Iea-mi și mie dela prăvălie niște boabe de cânăbiu, să văpsesc ale jurebii.

canap s. Sfoară de cânepă, mai groșcioară.

N'ai vreun canap să leg dănănăile astea.

cănățune s. Cană mică.

căpeneag s. Capișon, gluga iepângelii.

O să se pună ploaia și-mi uitai căpeneagu acasă.

căpete s. Vas de lemn sau de tînichea, de o oca, cu care se iea vama la moară, adică de fiecare baniță câte un căpete.

Câți căpeți ți-a luat de vamă?

căpicu s. Partea frâului ce se pune în capul calului.

Să le iei căpicile, când le-ai da apă.

capișon s. Glugă.

Bune sânt capișoanele de păr de cămilă, fiindcă țin și căldură.

cărătenie s. Rost, fel; a alege, a da de cărătenie.

De nărod ce e, nu-i dai de cărătenie. Nu știu singur de cărătenia mea, nu știu ce să fac capului.

cârni (a-) V. A rupe vârful viței sau porumbului la prășit, ca să le meargă mai bine.

De unde se rupe vârful viței, când o cârnești, mai cresc două feșnice. Porumbul se cârnește la prășit, la tărșit, vicia tot la prășit.

cârpătôr s. Lopată rotundă și ceva mai mare, pe care se pune mălaiul spre a-l băga în țest.

L-a bătut cu cârpătôru de l-a frânt.

cârșenie s. Cărcotă, încurcătură, bulcluc.

Să nu te împrietenești cu el, că dai de cărșenie, și o să-ți pară rău mai pe urmă.

cârstăță [bulg. krsteti] s. O grămadă de 11 snopi de grâu, secară, etc., așezați pe câmp în formă de cruce.

Câte cârstăți de grâu aveți la lot?

câscote s. Fructe rari, poame ce se găesc pe la oraș.

N'ai vrea să-ți dau cascole acuma?

ceaucă s. Cioară cu penele cenușii. E numită așa fiindcă face «ciauc, ciauc». Mulți o mănâncă.

chelarabe s. (Severin) Gulii, brozbe.

Mâne o să gătesc chelarabe.

chepeneag s. Vezi căpeneag.

cheunî (a-) v. A da chiot, a chioti.

*Toată noaptea au cheunit
și au jucat la dascăl.*

chizap s. Apă tare.

*Cu chizap să încondeiază
ouăle bine.*

cioic adj. 1. Roșu aprins. Boabe de cicic.

2. s. Lână văpsită roșu aprins.

*Cât cicic am avut, tot nu
mi-a ajuns la zăvelcă.*

ciobăcăn s. Pește lat ca palma.

ciobărnac s. Părghie. Lemn ce se vără pe urechile hărdăului ori sub toarta căldării, spre a le duce de-a părânga.

chircoseală s. Vezi târcoseală.

ciomni (a-) v. A ciozni.

*Ai ouă, să ciomnim amân-
doi?*

cipiei s. Papuci.

cioi, ciouiuri s. 1. Nod de pe tulpină, care iese în sus, când tai mai jos.

*N'am ce face cu lemnul ăla,
e numai ciouiuri.*

2. Lemn scobit în care se pisează ardei, sare, usturoiu.

ciriș s. Făină cu apă pentru lipit hârtie sau căptușeală la căciuli.

*Lipește cu ciriș o hârtie în
ochiu de geam dela cunie.*

ciulpăn s. Lemn din pădure, fără crăci, ciont.

Frunzuliță leuștean,

Frumos cântă cucu'n deal

Pe-o creculă de ciulpăn.

ciupag s. Partea cămășii femeiești din brâu în sus. Ciupag au de

obiceiul cămășile mai bune, pe cari le ieau fetele și femeile la zile mari. Cusăturile lui sunt mai frumoase decât la celelalte cămăși.

*Ai văzut ciupagu cutăreia,
mai mare lauda de ea, nu
trebuie nimic.*

cleată s. 1. Loc, spațiu.

*Am arat tot, dar a mai ră-
mas o cleată la cap, unde nu
prindea plugul.*

2. Mulțime de lucruri, cu-
prinse într'un anumit spațiu.

*O cleată de varză, o cleată
de fire,— de lemne.*

clôța s. Constelația cloșca.

*Să plecăm la noapte, când
o ieși cloța.*

clupsă s. 1. Cursă de șoareci, lupi.

2. Beleă, încurcătură, strâm-
toare.

*Ai dat în clupsă, nu știu
cum o s'o scoți la căpătâiu.*

còbie s. Partea finală a coloanei ver-
tebrale, la om, la păsări.

*Ți-ai frânt cobia, nu mai
poți ședeți pe scaun.*

codărâe s. Coadă de biciușcă, de sapă.

codărăște s. Codărâe.

comilăstru s. Gumielastic. Ghete cu
comilăstru.

còmină s. Ciorchinele și boabele
strugurilor din cari s'a scos
vinul și din cari se face ra-
chiu. Rachiul de comină.

*În rachiul de comină se
pune izmă, pentru a se pre-
pară o băutură contra dure-
rilor de stomac.*

contenă (a-) v. A termina, a isprăvi, a conțeni.

Am stat noi acolo vreo 2 ceasuri, și ploaia nu mai conțenă.

copiță s. Căpiță de fân, grămejioară de fân cât ai lua odată sau de două ori în furcă.

Mâne să ne ducem să facem fâmul copițele, că se poate pune ploia.

corcolăni s. Nori groși, mai ales în timpul verii (Slașoma).

Uite ce mai corcolani vin dela vale, barem să sfârșim vrau ăsta.

coșava s. Vântul dela vale. *Bate coșava.*

cotină s. Loc strâmt, colț.

S'a vârit într'o cotină, de nu-l mai poți scoate.

coțobăni (a se-) v. A se căzni, a se trudi.

Se coțobăniă să ridice un sac și nu putea de fel.

covețele s. Castroane de lemn cari se îmbucă și în cari se pune sare, piper, ardei.

Vezi să nu uiți covețelele cu sare și ardei.

crăciuiu s. Ciortan, picior de găină.

crânțuri s. Paiente, bucăți de lemn cioplite, ce se bat pe bunduci, iar între ele se pune pământ, spre a se forma zidul unei clădiri.

crăpet s. Căldura mare a soarelui.

Uf! ce crăpet al dracului.

crov s. Groapă mai mare, scobitură în pământ.

Poți să faci crov în pod?
crovăn s. Groapă părăsită.

Eră să dau într'un crovan de pimniță, să-mi rup gâtul.

cupi (a-) v. 1. A prinde, a strâmtoră pe cineva.

L-a cupit în porumbi, nu mai scapă.

2. (A se-) A se strânge, a se prinde.

Firele pânzei se cupesc, când coși strâns.

cupit adj. Sgârcit.

N'am văzut om cupit ca unchiu-tău.

curătură s. Loc pe unde a fost pădure și apoi s'au scos și buturile, pentru a avea loc de muncă.

Fusei azi cu caprele pe curătură, dar nu-i iarbă de loc.

curuèlnie [Rudina] s. Coteț de hoară.

curmèiu s. Curmeț.

curmeț s. Cărăveiu de funie, funie scurtă.

Iea curmețuăla și leagă calu.

cușmete s. Bucată, codru de pâne, mămăligă, etc.

Dă-i un cușmete de pâne să plece de aci.

dăinai (a se-) v. A se legăna.

Vrei să ne dăinăm?

dăinăuș s. Leagăn făcut dintr'o frânghie ale carei capete se leagă de o grindă, de o creacă de pom, formând un «u» în fundul căruia, pe o blană (scândură) sau pe o perină, stă cel ce se leagăna.

Toată ziua m'am dat în dăinăuș.

dănac s. Flăcău.

*Hora mare, dănaci n'are,
C'au murit de gălbinare.*

dănănai s. Lucruri, catrafuse.

*Iea dănănăile ălea de acolo
și descurcă locul.*

dangăle s. Dungi, vergi. Cu dangale pe spinare (cal).

dărăuș s. Băiat care umblă noapte prin sat, botaș.

Ai auzit ieri noapte dărăușii pe deal, cum cântau și auleau?

dârmon s. Ciur mare.

Am venit să-mi dai un dârmon de făină.

A trece prin ciur și prin dârmon, a nu fi novice.

dehobi (a se-) v. 1. A munci mult, a se sfârși.

Sa dehobit de atâta muncă.

2. A slei.

Mă dehobi lemnu ăla de greu ce fu.

Dii s. Vidin.

S'a popit la Dii.

docăni (a-) v. A povățui, a da sfaturi, a dojeni, a muștra.

Cât am docănit-o, și tot de geaba, nu vrea să m'ascule.

dòsuri s. Pădurice, tufiș mărunț pe partea de Nord a unui deal.

Plecă de azi dimineață cu caprele pe dósuri și nu se mai întoarse.

drișcui (a-) v. A drișcui o casă. Se amestecă var cu nisip și apă, până se leagă și se aruncă pe pereți cu mistria; apoi se întinde varul și nisipul deo-

potrivă, spre a se netezi.

Casa mi-e gata, numai să mi-o drișcuească maistorul.

drișcueală s. Acțiunea de a drișcui.

S'ajungem la drișcueală, c'apoi e lesne.

drodean s. Cotoarele dela coceni, dela iarba mai groasă, ce rămân după ce au mâncat vitele. Torăște.

drondăni (a-) v. A hondrăni, a vorbi fără rost și fără să fie ascultat de cel căruia i se adresează.

Drondănești de surda, nu vezi că nu-ți iea nimeni sama.

dudă s. Țeavă. Coada foii de do-
vleac din care cântă copiii.

*Toată ziua suflă în dudă,
n'are altă treabă.*

dudăi (a-) v. 1. A tună, a bubui.

Toată noaptea a fulgerat și a dudăit.

2. A trage.

Auzi cum dudăe mașina?

dudui (a-) v. A goni, a alungă pe cineva.

*Nu ți-am spus să-l dudui,
că-ți face vreun rău?*

duduloiu s. Țeavă, tub. Duduloiu de ceapă, foaia în formă de tub a cepei care face sămânță.

duhni (a-) v. A puți, a avea miros greu.

Ii duknește sufletul, de nu poți sta lângă el.

dul s. Ganglion, umflătură.

*Să fi văzut ce duluri aveă,
când l-am tras.*

dulugeacu adv. Incetinel, ușurel.

Ia-o cu dulugeacu, că mai bine izbutești.

Dunărîntu s. 1. Vântul ce bate dela Sud, despre Dunăre.

2. Nume de familie.

durlân s. m. Băiat de 15 până la 18 ani.

Frunzuliță leuștean,

Când eram tânăr durlan,

Purtam calu 'nzorzonat

Și ciomagă ferecat.

düşnic s. amb. Cep mare la butoiu.

*Dacă scoți dușnicu, curge
mai bine pe cep_vinul.*

duvâr s. zid.

A pleznit duvaru dela casă.

(Cujmir).

eftă (a se-) v. A se afla, a ieși la iveală.

Știi că s'a eflat cine a omorît pe primar?

făsăi (a-) v. 1 A face ca găscanul..

*Găscanul făsăie când te
apropii de boboci.*

2. (a se-). A da vânturi.

Fugi de aci, că te făsăieși.

firimiță s. 1. Fărniță.

*Dă-mi și mie o firimiță de
pâne.*

2. Nume de familie (Pătulele).

florân adj. Negru și alb. Câne floran.

frătut s. Băcuiu, Român din Banat sau Ardeal, care vine în țară.

fucie s. Vas de lemn pentru lichide în forma unui butoiăș, legat cu cerculețe de fier, conținând 6—12 litri.

*I-am dat o fucie de rachiu
și tot n'a fost mulțumit.*

furcèr s. Furcă lungă, numai cu două coarne, cu care se dă fân celui ce e pe claie, pentru facerea vârfului.

furdăna s. Ceeace rămâne după ce s'a luat partea bună dintr'un lucru. Scursura, mălura.

*A știut el să te potrivească,
ție ți-a lăsat furdana.*

*După ce se alege părul (lână
moale, fruntea), ce rămâne,
furdana, sunt ghiburile.*

găie s. Pasere răpitoare. A lua gaia pe cinevă, a fi prins, a păți ceva.

găică s. Cheutoare, agățătoare.

Mi s'a rupt gaica dela haină.

galaonul s. Joc.

gălăungășca s. Joc.

găldău s. Loc adânc într'o apă curgătoare.

*Am dat ieri într'un găldău
și eră s'o cam sfeclesc.*

gâloi (a-) v. A mângăia, desmierdă, răsflăță.

*Nu-l mai găloi atâta, că-și
iea lumea în cap.*

gărăi (a-) v. A face ca cioara.

*Il gărăi, dar o pățești cu
el, că nu prea știe de glumă.*

gârbănă [bulg. garvan] s. Cioară mai mare decât ceauca, face gar, gar. Carnea ei pute.

gherdăpuri s. Porțile de fier.

*Am trecut ieri gherdăpurile,
ne-am dus la cazane.*

ghiula s. 1. Bucată de lemn lungă de 10 cm. și groasă ca de două degete. 2. Joc de copii. Jocul e format de 4 sau 6 copii. Ca să se joace ghiula, trebuie să se facă 2 sau 4 gropițe : 2 când se joacă 4 copii, și 4 când la joc ieau parte 6 copii. Gropițele

sunt depărtate una de alta de 20 cm. în lățime și în lungime de 10 metri. Doi sau patru din jucători au în mână niște bețe, cu cari caută să lovească ghiula, pe care o aruncă, unul la altul, alți doi jucători. La jocul în patru cei cu bețele

Joc în 4.

+ cel cu bățul.
○ gropița.
+
cel dela gropița.

Joc în 6.

+ cel cu bățul.
○ gropița.
+
cel dela gropița.
+ cel cu bățul.

Jocul. Unul din cei dela o gropiță, care se mai chiamă și *bibă*, aruncă celuilalt ghiula, pe care acesta caută s'o prindă, iar bătașii stau cu bețele s'o lovească. Dacă vreunul din ei o lovește, cel fără băț dela gropița corespunzătoare fuge s'o prindă, iar cel ce a lovit împreună cu tovarășul său, în cruciș, ciocnesc bețele. Când ciocnesc, chiesc, și pun fiecare bețele în biba lor. Cel ce aduce ghiula caută de asemeni s'o vâre în bibă; dacă o pune înaintea celui ce bate, atunci trece el la bătaie și celălalt la pus, împreună cu tovarășii corespunzători. Se urmează așa mai departe.

glie s. Bucată. Glie de pământ, de sare, etc.

stau în stânga și înaintea celor fără bețe dela gropiță. La jocul în 6, cei cu bețele stau 2 la dreapta și la stânga celui dela o gropiță și 2 la dreapta și stânga celui dela gropița cealaltă.

gropița ○ + cel dela gropița.
+ cel cu bățul.

+ cel cu bățul.
gropița ○ + cel dela gropița.
+ cel cu bățul.

Dă-mi și mie vreo două glie de zăhâr.

glojodori (a-) v. 1. A înțepă, a glodi.

Imi dete adineaori un gunoiu în ochiu și mă glojodoră al dracului.

2. A mânca de pe coceni, a roade.

Dă-le (cailor) să glojodore toată noaptea.

glodi (a-) v. A roade, a înțepă.

Nu știu ce mă glodește la picior.

glonțan s. Noroiu uscat sau înghețat care face aproape impracticabile drumurile neîmpietrite.

Cât pe aci să mi se rupă căruța prin glonțanele dupe vale.

godoran s. Adâncitură mare.

gogleze s. 1. Mărunțișuri de prin curte, gunoaie. 2. Pelițe albe ce rămân după ce se curăță porumbul de foi.

Mi-au intrat niște gogleze în ochi și mă ustură de-mi vine să sar în sus.

gogolie s. Cevă rotund, gogoșa viermelui de mătase.

Estimp mi-au ieșit două băniși de gogolii.

gomârdoiu s. Mușuroiu, măgură, moviliță. Un gomârdoiu de fân (o jumătate de car).

Când nu se încăpută o plastă, iese o grămadă mai mică, un gomârdoiu.

gorneăgu s. Vântul dela deal (apus). *Să pusă gorneagu din sus.*

goroveală s. Apă turbure, murdară, amestecată cu pământ, cu nisip.

Toată noaptea au cărat apă cu butoaiete dela fântână, și nu mai e decât goroveală pe fund.

grăcină (a-) v. A răbdă, a suferi de foame.

Toată ziua grăcinai de foame.

gropăn s. Groapă mare cu apă.

Uite rațele cum se scaldă în gropan!

gumilăstru s. Vezi comilastru.

gurăni (a-) v. A face gură, sgomot.

Gurăne tu, gurăne, dar o să ți se înfunde.

gurgumiu adj. 1. Gogoneț, în formă de movilă.

Fă-l gurgumiu (pământul).

2. s. Movilă de pământ (Cujmir).

gușul (a-) v. A rupe la gât, a sfâșia.

Ne-a gușuit lupu o oaie ieri noapte.

hălăi (a-) v. A face gură, a spune multe pe cineva, a dojeni.

Ciudată muiere! Toată ziua hălăește.

hălău s. Ceartă, gură.

L-a luat la hălău tată-său.

hârbâr adj. Fără părinți, crescut de alții.

Copil hârbar, vită hârbară.

A crescut hârbar pi colea, pi colea.

hârghie s. Potaie.

Ești o hârghie, nu poate omu să facă o treabă cu tine.

hâțai (a-) v. A mișcă.

Hâțai masa așa de florile mărunții.

hățueală s. Joc, sbeg.

Ție nu-ți arde decât de hățueală.

hârăeală s. 1. Băzăeală, tuse pe piept.

Ai auzit ce hârăeală are în piept; nu iese în primăvară.

2. Traiu rău în casă, în familie. Neunire.

A intrat hârăeala între ei, nu e semn bun.

hici adv. Nimic. O să-ți dau hici.

N'ai pameț hici. [Bulg. hič, ič, nimic].

hiribiță [bulg. erebitza] s. Potârniche.

hondrăni (a-) v. A murmură, a vorbi fără șir.

Ce tot hondrănești acolo?

Nu vezi că nu te ascultă nimeni.

honțăneală s. 1. Mers puțin în săltate.

Mergea la honțăneală.

2. Alergătură, muncă.

Nu știu când oi mai isprăvi odată cu honțăneala asta!

- hontăni** (a-) v. A alerga, a lucra.
ierugă s. Apa dela moară, râuleț, baltă (apă curgătoare). [Sârb. jaruga].
- îmbeti** (a-) v. A îndoi în două, în patru, etc.
A îmbeti o batistă, un șervet.
- împâsli** (a-) v. A o băga pe mâneacă.
A împâsliț-o rău de tot, nu știu cum o ieși la căpălăiu.
- împătră** (a-) v. A avea de furcă cu cineva, a o băga pe mâneacă.
A împătrat-o cu tine, credeți că e glumă.
- împielmă** (a-) v. A amesteca făina de grâu cu cea de porumb în mălaiu, spre a-l face mai dulce.
- împielmăt** adj. Mălaiu împielmat, mălaiu în care s'a pus și făină de grâu.
- împopistră** (a se-) v. A avea mai multe colori, a se împiestrița.
Strugurii se împopistreză pe la Sfântu Ilie. Am să viu când s'or împopistră strugurii. [Bulg. popistriam].
- împopistrat** adj. Cu mai multe colori, pistriț.
Strugure împopistrat.
- împrăoșă** (a se-) v. A se umplea de praf.
Iea cămășile de acolo, că se împrăoșează.
- încățelă** (a se-) v. A se uni, a se lega.
S'a încățelat cu culare; nu poate să mai scape de ea.
- îndovigă** (a-) v. A îndoi, a încovoia.
Nu pot să îndovig dreava aia de fier, e prea groasă.

- îndovigat** adj. Indoit, încovoiat, curbat.
- îngăidără** (a se-) A se ținea de cineva.
S'a îngăidărat de el, nu-i chip să-l înșele.
- înierbă** (a se-) v. A se supăra, a se mâniă.
S'a înierbat, când i-am spus că am văzut-o ieșind din grădina.
- a înțeleni** (a-) v. A înlemni, a rămâneă uimit.
Când l-am văzut am înțelenit, nu-mi venia să cred ochilor.
- izănă** s. Slăbiciune din cauza neîngrijirii, a traiului rău.
A intrat izăna în ea; păcat că prea eră frumoasă.
2. Frică, boală.
Haiduc Pătru stă ntr'o rână, Bagă potera în izănă.
- izdă** (a-) v. A bolnăvi, a face rău.
Când oiul da în tine, te izdez.
2. A se bolnăvi, a-i veni rău.
- izdat** s. Umflare la stomac. A fi bolnav de izdat, a descântă de izdat. Celui bolnav de izdat i se pune crucea la cap, la inimă, la picioare și i se descântă în chipul următor:
*La cap, cap de gligan,
 Crucea ta, Doamne.
 La cap, cap de gligan,
 Crucea ta, Doamne sfinte.
 La cap, cap de gligan,
 Crucea ta, Doamne.
 La inimă, inimă de vidră,
 Crucea ta, Doamne.
 La inimă, inimă de vidră,
 Crucea ta, Doamne sfinte.*

*La inimă, inimă de vidră
Crucea ta, Doamne.*

*La picioare, picioare de urs,
Crucea ta, Doamne.*

*La picioare, picioare de urs,
Crucea ta, Doamne sfinte.*

*La picioare, picioare de urs,
Crucea ta, Doamne.*

După ce descântă la cap, dă
din palme zicând :

*Inimă șerpească,
Dracu să plesnească !*

Se repetă și la stomac și la
picioare. In timpul acesta arde
tămâie sub pat.

izinit adj. Slăbit, slăbănog.

E izinit rău de tot sărmanul.

învărnici (a se-) v. A se face văr
cu cineva (copiii) în prima Luni
după dumineca Tomii.

jdreli (a-) v. A jupui puțin.

Mi-am jdrelit degetul în ușe.

jeg s. Cărbuni aprinși, jeregaiu. [Sărb.
jega].

jegueată s. jeg.

jeregaiu s. Cărbuni aprinși.

*Mai trage nițel jeregaiu la
burta oalii să fiarbă mai tare.*

*Ce e acolo, să te ferească
Dumnezeu, e foc și jeregaiu.*

jermăni (a-) v. A fură, a iefui, a
jecmăni.

*Jermănește de stinge pă-
mântul.*

jigniță s. Magazie.

*La vară mi se pare că
umplem jignița de grâu.*

jigneală s. Greață, arsuri pe gât.

*Imi vine o jigneală pe gât,
de ciorba dela prânz.*

jilovete s. Ciomag, cărăveiu de lemn.

*Când te-oiu croi cu jilove-
tele ăsta pe spate, mă cunoști
tu cine sânt.*

jip s. Murdărie.

*Sta jipu de-o palmă pe
gătu-i.*

jipân s. Tufan ca pe picior.

*Nu știu cine mi-o fi tăiat
doi jipani dela loc (pământul
ce are cineva).*

juvete s. Pește de mărime potrivită
ca de o șchioapă.

*Mă duc să-mi ieau vreo doi
juveți dela han.*

lăsă lemn (a-) v. A sărăci pe cineva
furându-l sau străgânindu-l prin
judecăți.

*S'a ținut de capul lui până
l-a lăsat lemn.*

leşcovă s. Bolovan mare de pământ,
scos de plug.

ligav adj. Cel căruia nu-i place să
mănânce, sau de mănâncă nu-i
prieste. Om ligav, vită ligavă.

loavă s. Timpul prielnic, favorabil
pentru a face ceva, ocazie.

*Am găsit loava dăunăzi
când ne-am dus în pădure:
eră vreme frumoasă.*

lùmăr s. număr (Cujmir).

lumără (a-) v. A numără (Cujmir).

lumi (a-) v. A numi (Cujmir).

Lumiși colacii, cui să fie ?

măiag s. Prăjină lungă, lemn în care
se pune o basmea, o tăbliță,
pentru a arăta hotarul despăr-
țitor a două moșii, sau că vâ-
natul e oprit în pădure.

Vezi măiagul ăla dela ră-

sărit? O iei pe acolo și ajungi în sat.

mălură s. Tăciune la grâu, murdărie, boală, răutate.

Grâul de anu trecut a fost numai mălură. O spalăi până ieși toată mălura din ea (lâna). A intrat mălura în os, e greu să te mai zvidești.

mănioasă s. Joc în care perechile fac diferite figuri apropiate de unele ale cotilionului, cum de pildă ar fi trecerea domnișoarelor sau a cavalerilor la perechea dinainte.

Când oiu zice bob de linte, O domnișoară un pas 'nainte.

mânzăleală s. Murdărie, necurățenie, provenită mai ales când nu se spală cum trebuie un vas, o rufă.

Ce mânzăleală e aia, așa se spală vasele?

mânzăli (a-) v. A murdări, a nu spală cum trebuie ceva.

E ușor să mânzălești și să zici c'ai făcut treaba.

mărdăși (a-) v. A murdări.

Nu trece pe acolo, că mărdășești cămășile.

A se murdări.

Nu te frecă de zid, că te mărdășești pe haine.

mătăcină s. Melisă. Plantă mirositoare care se cultivă în jurul stupilor și cu care se ung uleiile pentru a prinde roiurile.

mătcă s. Băț cu o bucată de lemn rotundă la un capăt, plină de găurele, de mărimea lărgimii putineiului, cu care se bate

laptele ce a stat 2—3 zile în putineiu.

mătrăși (a-) v. 1. A jefui pe cineva, a lua cuivă tot din casă.

Lui Dumitru i-a mătrășit tot din casă as' noapte.

2. A goni, a se scăpa de cineva.

L-am mătrășit, i-am dat pașaportu.

meș s. Strat.

Acolo e alt meș de nisip.

La lemne și în special la buturi sunt anumite părți pe unde dând cu securea poți să le spargi. Caută meșu lemnului și o să vezi cât de ușor îl crapi.

mitocosală s. Incurcătură, zăpăceală.

Nu se poate! Trebuie să se fi făcut vreo mitocoseală de nu ies banii.

mlădoacă s. Prăjină.

mned s. Bătură făcută din miere de stup cu apă.

Am băut la moșu niște mned, de ne-am îmbătat cu toții.

mneună (a-) v. 1. Miorlai.

Să-l auzi cum mneună ca pisica.

molân adj. Molău, moale.

Molan mai ești, nene!

molănète adj. Molan.

morânci (a-) v. s. A amestecă pământul.

Când faci o tencueală de casă, amesteci pământul cu paie, îl morâncești.

2. A frământa pe cineva luptându-se cu el.

Eram departe, dar vedeam cum îl morânciai.

Femeilor li se zice adesea
că morâncesc, când frământă,
adică când nu frământă bine.

morugă adj. Sărat peste măsură.
*Ciorba asta-i morugă, cine o
mănâncă.*

motăcăi (a-) v. A da din cap.

*Motăcăe pe drum par 'că-i
un cal.*

môtecă s. Scul, jurebie.

*Am luat dela han vreo trei
motche de arniciu, dar nu-i
bun ca cel dela oraș.*

(Damé îl dă numai pentru
'Transilvania).

muflui (a-) v. A da cu botul, a mi-
rosi numai un lucru.

*Cănele muflue pe unde a
mâncat cinevă.*

mureșa s. Nume ce se dă oilor.

năboi (a se-) v. A trece apa, a asudă.

*Când ești năboit, să nu bei
apă rece, că mori.*

nădăi (a se-) v. A speră, a trage
nădejde.

*Mă nădăiam și eu că o să
iese ceva din el.*

năduf s. 1. Inecăciune în piept.

*Am un năduf în piept, nu
mi-e bine de loc.*

2. Necaz, supărare.

*Mult năduf mi-a făcut tată-
tău.*

năloagă s. Lume multă, aglomerație.

— *E năloagă la moară?*

— *Nu, mai sânt vreo două
care.*

nână s. Nume ce se dă fratelui mai
mare sau altei persoane mai
în vârstă.

*Mă duc pe la nana Gheor-
ghe, să văd merge și el cu boii
la noapte, să-i paștem.*

năplăi (a se-) v. A se sufoca din
cauza căldurii, al trece apa,
a-i veni leșin la inimă.

*M'am năplăit de alăta căl-
dură.*

năplăeală s. Sufocare, greutate din
cauza căldurii.

*Imi venise o năplăeală la
inimă, de credeam că mor.*

năpoiniță (Cujmir) s. Adălmaș.

Să mergem să dai năpoinița.

năpota adv. Anapoda.

Umblî napota, nu știi ce faci.

năslap s. Val de apă, bolboroș.

Dunărea vine cu năslapi.

*M'am învelit bine asnaple
și treceă apa năslapi pe mine,
par'că eram în jghiab.*

năstrăpi s. Stropii ce sar când torni
apă, vin într'un vas.

*În oalele de pământ vinul
sfârâe și face năstrapi, par'că
pune sodă în el.*

*De bun ce eră vinul, ieșiau
năstrapi din el.*

nătaflețe adj. Om greoiu, nătâng.

*Fugi de aci, că ești un nă-
taflețe.*

nătântol adj. Nătâng.

*N'am mai văzut nătântoulă
ca tine.*

năvlig adj. Om mare și prost. În
Argeș am auzit forma nevleg,
cu acelaș înțeles. Cunoscut și
ca nume de familie: Năvligu.

nedêie [als. nedêli] s. Petrecere ce
se face în zilele de sărbători:

Sf. Gheorghe, Ispas, Sf. Constantin, etc. Fiecare om se pregătește atunci cu de-ale mâncării și cu băutura bună, spre a primi rudele și cunoscuții ce vin din alte părți.

Să nu faceți cumva să nu veniți la nedeie.

Cuvântul e întrebuințat mai ales la munte, înspre câmp petrecerea aceasta se chiamă *rugă*.
nelëiu s. Vas de lemn cu o țevă de aramă, care intră în butoaie, partea de lemn rămânând în afară, pentru a se turna în ea, ca într'o pâlnie, lichidul cu care vrem să le umplem.

Du-te de iea nelëiu dela moașa.

nelei (a-) v. A netezi, potrivi, a face tot una.

Vezi de-ți neleiește părul cum se cade.

neremzi (a se-) v. A se găti, a se dichisi.

De trei ceasuri se neremzește și tot nu mai e gata.

neremziu adj. Roșu aprins.

Văzui fete dela Jii

Cu buzele neremzii.

neușnic adj. Care nu știe ce face, într'o parte.

Umblă neușnic ca nime'n lume.

nocotele s. Flori galbene.

nojî (a-) v. A închierbă, a înjghebă.

Cu sluga asta, nu nojești două într'un teiu.

obădă (a se-) v. A se îndoii, a se sfărâmă.

Mi s'a obădat roata dindărăt, de aia am venit așa de înserat.

oblânic s. Cărpă, peșchir, împletite împrejurul mâinii, formând un colac, pe care-l pun femeile pe cap, spre a putea duce vedrele cu apă sau banițele cu mâncare.

obrici (a se-) v. A se ține să nu mănânce dulce.

M'am obricit, zilele de dulce le mănânc post.

obricit adj. Cel care se ține să nu mănânce dulce, obricit.

E obricită să mănânce dulce.

ocârci (a-) v. A cărmi în loc.

Ocârcește-o (căruța) nițel la dreapta.

odovăi (a-) v. A termina, a isprăvi, a sfârși.

O să venim pe la voi, când om mai odovăi cu munca câmpului.

ogoi (a se-) v. A se potoli, a se stămpără.

Ogoaie-te, măi omule, și vezi-ți de treabă, ce ai cu mine?

ojic s. Putrigaiu.

Albetele se face ojic ca făina.

opôr s. Impotrivire, opunere. A pune opor.

Puse opor că nu merge și pace.

oprèg s. Zăvelcă.

orătèni s. Hoară, paseri de curte.

Mi-au murit o sumă de orătèni astă primăvară.

osfică (a se-) v. A se oftică.

Trăesc rău de tol; a osficat-o, sârmana.

otânji (a-) v. A lovi, a croi pe cinevã.

*Fleacă de aici, că te otânjesc
cu prăjina asta pe spate.*

otcoș [Bulg. otkos] s. Rândul de fân
cosit.

*Numai nenea Ion duce otco-
șul potrivit.*

pac s. Pachet.

*Negustorule, dă-mi un pac
de bumbac și unul de tutun.*

pădină [Bulg. padina]. Loc potrivit
sub deal. Poalele unei coaste.

*Să ne odihnim puțin în pa-
dină.*

păivăn (Bulg. sãrb, paivan) s. Pãiv-
vanul se compune din două
ștreanguri și din niște bucăți
de păslă. Pentru ca animalul
(de obicei calul) să meargă
mai lin, în buestru, se împãiv-
vãnează. Împãivãnarea se face
în chipul urmãtor : Deasupra
de glezne i se leagã păslă, iar
cu ștreangurile i se leagã pi-
cioarele de dinainte de cele
dinapoi, apoi se ridicã puțin
ștreangurile cu o chingã. Ștrean-
gurile se lasã într'adins mai
lungi, ca sã nu se încurce, iar
chinga nu se strãnge de burtã.

*Umbã par'cã are pãivane
la picioare.*

pãlã s. Fãnul sau paietele chitite cât
iei pe furcã, pentru a le da celui
ce e pe clãie sau pe stog.

*Mai dã-mi vreo douã pale
sã-i fac vãrful.*

pãlũtui (a-) v. A sta, a ședeã cu
cinevã împreunã.

Eu îl cunosc bine, am pãlã-

tuit amãndoi.

pãluit adj. Așezat, fãcut palã.

Fãn pãluit.

pãliș adv. 1. Încrucșat, dintr'o parte.

A se uitã pãliș, a lovi pãliș.

2. Alãturi.

*Cutare tot pãliș le lovește ;
vrea sã spunã ceva și când
colo e alta.*

pãmet s. Minte, cap.

*N'ai pãmet aici, de geaba ai
fost la școalã.*

Pãngãnie s. Pãgãn, spurcat.

*Ești o pãngãnie, dacã nici
Vinerea nu postești.*

pãrî (a-) v. A îndemnã, a aveã gust,
dorințã.

Mã pãrãște inima sã ieau și eu.

pèceie s. Carne slabã (de obicei cea
de porc).

*Vezi, dacã gãsești, iea nis-
caiva pèceie dela han.*

petroșel s. Pește mic, alb și borșos.

piãg adj.

picuealã s. Pirotealã, cucãeala.

*Când te apucã picueala, sã
te duci sã te culci.*

pisãlòg s. Bucatã de lemn rotundã
la cap, cu care se piseazã us-
turoiul, piperul, etc.

pișcãv adj. Care vorbește în vãrful
limbii.

E pișcãv la vorbã.

pistosì (a-) v. 1. A sfãrãmã, sdrobi.

2. A bate bine.

L-a pistosit cum se cade.

pițãrãu s. Colindete, colac (Bala).

plãnticã s. Panglicã.

*Plãntica asta prisãcie te
prinde bine.*

plăstă s. Grămadă de fân de un car.

Anu ăsta n'am făcut decât vreo cinci plasle de fân.

platică s. Pește lat ca palma, roșu pe la ochi, pe șeale și pe aripioare.

plăvăi (a-) v. A spune verzi și uscate, a nu-și da seama de ce vorbește.

Plăvăi așa fără nici o socotală.

pocăzi (a se-) v. A înlemni, a rămâneă uimit.

M'am pocăzit, când l-am auzit ce spuneă de voi.

pocinog s. Întâmplare rea, accident.

Vezi să nu dai de pocinog.

pociump s. Lemnul în jurul căruia se învârteste vârtelnița.

pogodi [sl. pogoditi] (a se-) v. A se înțelege.

Ne-am pogodit să plecăm de seară.

polimî (a-) v. A zămisli, a concepe.

N'a văzut el d'astea, de când l-a polimît numă-sa.

2. (a se-). S'a polimit o poamă în pom, o floare.

polimit adj. Conceput, zămislit.

polomeacă s. Căldare de 10 – 12 litri.

Să vii să-ți dau o polomeacă de rachiu.

polomotî (a-) v. A vorbi fără șir.

pomni (a-) v. A pocni.

pomnòji s. Funiile răsboiului, de cari sunt legate iepele, spre a schimbă ițele.

popoțâ (a-) v. A îndemna, a înverșună pe cineva contra cuivă.

Nu știu cine l-o fi popoțat de nu ne mai ascultă.

pòspu s. Fruntea, partea mai bună.

Pospu făinii.

Se duse pospu (făinii) tot, când începû să bată vântul.

poticălă s. Întâmplare, bucluc, rău.

Se făcû o poticală la nuntă, se bătură doi inși.

Dedei de poticală, mi se scrântî mâna.

potinteu adj. A sta, a se pune potinteu, a fi piedecă, obstacol.

Stă potinteu, nu se dă la o parte să trec.

Fugi de aci, nu te pune potinteu dinainte-mi.

prepeleag s. Lemn cu patru feșnice (creci) în care se pune sarea s'o lingă oile.

Mă suii pe prepeleag, Să văd caprele ce fac.

prestelcă s. Imbrăcăminte femeiască, în formă de sort, aleasă sau brodată. De obicei se poartă două, una înainte și alta înapoi, peste cămașe, și țin loc de zavelcă, sau de sumnă.

Azi o să-mi ieau prestelcile la horă.

pric adj. Breaz. Bou pric, vacă prică.

Nume ce se dă vacilor breze : Prica.

prigòrie s. Pasăre mică, face ciric, ciric și bea apă numai din ploaie, câte un pic. Ele au săpat și au scos izvoarele. Vrând să se ducă la Dumnezeu, s'au gândit să se premenească, fiindcă se umpluseră de noroiu. Atunci gârvanii s'au dus de s'au noroit și au zis că ei au scos

- apele; și de aia beau din toate lacurile. (Cujmir).
- primèz** s. Zid mai slab, ce servește a despărți o cameră. Zidurile unei case ce despart camerele.
2. Lemn ce se pune între vite, spre a nu se lovi sau împunge.
- Să pui la noapte un primez între cai, să nu dea cu picioarele.*
- pristinî** (a-) v. A îngădui cuivă ceva.
- Să nu-i pristinești de loc, că nu-i om cum se cade.*
- D-ta îmi pristinești mie orice vorbă, fiindcă vezi că sunt om de treabă.*
- pristòlnic** s. Pecete de lemn, a cărei legendă e o cruce, ce se pune pe colaci, pe prescuri.
- puèdie** s. Mulțime, grămadă. O puèdie de hoară, de vite, de lume.
- Am scos salcâmii și a ieșit o puèdie de lăstari.* [Cuvântul e derivat din verbul a puiă, a scoate pui].
- puligònt** s. Dărăuș, vagabond, copilandru de umblă haimană.
- punguit** adj. Sgârcit.
- E punguit de n'are țară.*
- pustèlnică** s. Cucuvaie, bufniță.
- Când cântă pustelnica pe casă, moare cineva.*
- ràbilă** s. Haină veche, ruptă.
- Iea-ți rabila pe tine și pleacă, ce mai păzești.*
- ràcilă** s. Născut înainte de vreme, stârpitură.
- O racilă de vită. Muierea cutăruia a făcut o racilă de copil.*
- râlnă** s. [kr. rajna]. Tingire, cratiță.
- Am prăjit o raină de făsui și tot nu le-a ajuns.*
- râmburèle** s. (Rudina). Ciucurii ce se pun pe bradul și crucea mortului.
- rânciòg** s. A lua la rănciog pe cineva, a-i lua socotelile, a-l lua de scurt.
- Te iea el la rănciog, o să dai tu de dracu; crezi că merge ca până acuma.*
- râp** s. murdărie.
- Nu vedeai ce râp e pe mâinile lui, și-eră scârbă să te uiți la el.*
- râpà** (a-) v. Pe vitele slabe se face un fel de coaje murdară și le plesnește pielea, căzându-le și părul.
- A râpat purcelu, trebuie să-l speli cu leșie și să-l piepteni.*
- râșchitòr** s.
- râstăcùță** s. Musculiță galbenă ce se ivește în jurul mustului, vinului.
- Varsă vinu din pahar și spală-l, nu vezi că-i plin de răstăcuțe.*
- rătăvèiu** s. Bucată de lemn, de ciomag.
- Iea și tu un rătăveiu și dă-i vreo două, ca să te cunoască altădată.*
- răvârsat** adj. Rar.
- Dacă vrei să iesă zeama bună, pune-l mai răvârsat în oală (făsuiul).*
- răvenie** s. Loc de unde iese apa.
- reveneală** s. Umezeală, răcoare.
- Să mergem după casă, că-i mai reveneală.*

rofi (a-) v. A fierbe puțin.

Rofiși făsuin, nu-l fierseși.

ròvină s. Groapă, adâncătură.

Locu lui nu-i bun de nimic, numai rovini prin el.

rumejùliă s. Stropi de ploaie, ploicică.

A dat o rumejuiă de ploaie asnoapte, de-a mai potolit praful.

rùda s. A prinde ruda, a dobândi un alt soi de animale, de pomi, etc.

Acum le-am prins și noi ruda (gâștelor): A ținea de rudă, a păstră pentru prăsilă.

săgă. Piatră de se sgurupă (sfărâmă), pământ ars, nisip închegat, piatră de se macină.

L-a lovit c'o săgă în cap și l-a mecit nișel.

salcàz s. (Slașoma). Salcâm, dafin, mălin.

sâmcelă (a se-) v. A se face ziuă, a se lumina dela vale.

— *Mai e mult până la ziuă?*

— *Uite, se sâmclează.*

sâmceà s. Cuțitaș cu două tăișuri, ce se întrebuințează la facerea fluierelor.

sâmcelat adj. Ascuțit. Cuțit sâmcelat la vârf.

sângerà (a se-) Vitele când sunt triste și nu vor să mănânce și să bea, fără să aibă altă boală, se sângerează și atunci li se sloboade sânge din bot cu o sulă, sau cu o sâncea. Sângerarea provine din goană prea multă.

Ni s'a sângerat calu al mare și a murit.

șar s. Un fel de piatră vânătă ce se întrebuințează pentru umflătură la copii.

Când eram mici, ne da în gât cu șar și cu țeperig.

sărcinèr s. Cuietul în care își atarnă baciul lucrurile.

săsănel s. Dedețel.

sbici (a-) v. 1. A trage de cineva.

Stai! nu mă sbici așa.

2. A învățai, a văjăi prin apă cămășile.

Sbicește cămășile, să iese lăturile din ele.

scăfă s. Blid rotund.

scofărlie s. Partea deasupra a capului.

I-a luat scofărlia cu barda.

scrijiă (a-) v. A sgărâi, a înțepă.

Boul lui Ion sări și scrijië pe al nostru cu cornu.

A scrijiă porumbii, a scoate cu un vârf ascuțit unul sau două rânduri de boabe de pe drugă, pentru ca să se cure (curățe) mai ușor.

șelteată s. Șeale, dos (la pasări).

I-a rupt șelteța găinii, de aia merge așa.

sènic s. O bucată de pânză de tort, în care se pune cenușe și apoi se toarnă apă fiartă pentru a face leșie.

Intinde senicu pe gard să se usuce.

sfărloagă s. Bucățică. O sfărloagă de opincă, de piele.

sforòg adj. Uscat de tot.

Lăsași ghetele pe sobă, se făcură sforog.

sghicină (a-) v. 1. A mișcă, a sgudui.

Fii pe pace, nu sghicină masa.

2. A se cutremura.

Voi știți că s'a sghicinat pământu ieri noapte?

șișlete,—**eți** s. Părțile cu cari se înfundă loitrele căruței.

Vezi că atârnă lanțul dela șișletele dindărăt.

șiștar s. Găleată de muls vitele în ea, șufeiu.

slădici s. Greață, alihneală.

I-a venit slădici de atâta mâncare.

slog s. Hotar între moșii.

smercăni (a se-) v. A plângesughițând.

Nu te prinde să te smercăni ca copiii.

solofastră s. Pila mare a Țiganului.

spârnău s. Praf, gunoiu.

Mi-a intrat spârnău în ochi dela treierat de mă dor și acum.

spățiu s. Partea pânzei dela ițe spre sulul pe care se adună pânza.

spetie s. Carnea cu picioarele dinaintea ale unei vite.

sprânji (a-) v. A împrăști, a răspândi.

ștamp s. Plumbul atârnat de ață, care dă direcția verticală la facerea unui zid, la așezarea unui lemn.

stărmîna [als. strin] s. Localitate deluroasă, păduroasă și prăpăstioasă.

știgliț s. Sticlete.

știobălc. Sgomotul ce-l face apa când aruncî un corp greu.

Când dai cu piatra în apă, face știobălc.

știobălcăi (a se-) v. A se jucă în apă, a arunca apă încoace și încolo, a se bălăcări.

Toată ziua ne știobălcăiam în ballă.

ștrăgheață s. Cevă închegat. A se face ștrăgheață, a se închega.

I-a înfipt cuțilu în inimă și curgea sângele ștrăgheți. E bolnav rău de tot, varsă ștrăgheți de sânge. Laptele când nu-l fierbi se face ștrăgheață.

ștrăgheț (a se-) v. A se închega.

Cătarăm la inimă și sângele fu ștrăghețat. Piftiile s'au ștrăghețat, adică au înghețat, tremurâ.

ștrelice s. 1. Pete negre ce ies pe piele, pe ficat.

2. Petele ce face untdelemnul deasupra apei.

Ștrelicele ies când bubează cineva și atunci e semn că moare.

ștur s. A se face ștur, a se uscă cu desăvârșire.

șturi (a-) v. 1. A șturi în bătaie pe cineva, a-l prăpădi.

L-a bătut de l-a șturit.

2. A se șturi, a suferi mult, a se prăpădi.

M'a lovit la deget, de m'a șturit.

sucălețe s. Cevă sucit, în formă de sul.

Faci funia sucălețe și o bagi în sac.

sudă (a-) v. A începe să iasă apa undevă.

N'a mai sudat de loc pământu în beciu, anu asta.

sudòm, -oame s. l. Scufundătură de pământ, provenită din alunecarea stratelor de pământ.

Pământul când se umple de apă, sudoame.

2. Ploaie mare cu vânt, potop.

Ce-i afară, îi sudom.

sudumî (a se-) v. A se prăbuși, a se scufundă prin alunecarea stratelor.

S'a sudumit pământu ieri noapte la viea lui Niță.

sudumît adj. Căzut, prăpădit, sleit de puteri.

Sudumitul de el, o duce greu de tot.

șufeu s. Găleată, ciutură cu urechi, ca hârdăul.

Du-te de iea un șufeu de apă dela fântâni din deal, că-i mai limpede.

șuiu adj. Căpiat, nerod.

E cam șuiu băiatul.

sûmnă s. Imbrăcăminte femeiască în formă de fustă, făcută din arniciu. La Cujmir am auzit forma «sugnă», care e dată și de Miklosich sub «sucnă», derivată din als. «sukno».

surdavèla s. Surd.

surdumași s. Descântec. Când copilul varsă și are urdinare (ieșire afară), i se descântă de surdumași. Surdumașii sunt niște goange (viermi, moleși) pe cari poporul și-i închipue că persoana bolnavă îi face în creieri. Descântecul dă speranța că mor. Pentru a descântă trebuie unt și un piep-

ten. Untul se pune în cap, în creștet, iar pieptenul îl joacă baba în creștet când descântă, zicând:

„Fugi surdumaș din cap, de după cap, din creierii capului, din fața obrazului și sgârçiuil nasului. Nu junghiă, nu cuțilă, că cu pieptenul te voiu îmbufă și vei ieși din creierii capului, din cap, de după cap, din fața obrazului, din sgârçiuil nasului; și-o să rămâie cutare (numele) curat, luminat, ca argintul strecurat, cum maica Precista l-a lăsat.

Se descântă și altfel:

Din nouă omorii unul, din cap, de după cap, din sgârçiuil nasului, din fața obrazului.

Din opt omorii unul, etc. (se repetă).

Din șapte, etc.

Din șase, etc.

Din unul nici unul. I-ii curății, îi omorîi, și rămase cutare curat, luminat, ca argintul strecurat, cum maica Precista l-a lăsat.

țae s. Rufe vechi, rupte.

Iea-ți țaele de aici și pleacă.

țâplă s. Piele subțire ce se pune la ferestre în loc de geam.

țâpligă s. Spărtură de lemn, țandără, așchioară.

Mi-a intrat o țâpligă în picior.

tărășeală s. Vorbă, sfat, taină.

Am stat și eu cu ei de tărășeală.

tărăși (a-) v. A tăinui, a sta de vorbă cu cineva.

Am târășit toată noaptea.

târcoseală s. Apă cu noroiu, murdară.

tăroste s. Vorbă, poveste.

Asta-i de când cu tarostea Țiganului.

târș s. Mărăcine, crengi.

Mai pune vreo două târșuri pe foc.

târșăi (a-) v. A târî prin praf, pe jos.

Târșăi sumna după tine, nu te simți de loc.

tasmă s. Casmă.

tăuzi (a-) v. A-și pierde mințile, a se zăpăci.

Mai taci, că mă tăuziși. Ai tăuzit, pe semne, de crezi lucrurile astea.

tème [bulg. tème] s. Partea deasupra a capului.

Când copilul e mic, temea îi e moale; puface când i-o apeși cu mâna și se întărește când zice piatră.

Când te-o lovi la teme, mori.

temeli (a-) v. A târî murdărind.

testimel s. Legătură, basmă.

Să-mi iei și mie un testimel dela bălcui.

țâclòi s. Pești albi.

tiolecuș s. 1. Inveliș, coaje.

Sămânța cânepii, când e crudă, nu iese din tiolcus.

2. Cutie, tioc. Tiolcușul revolverului. Tiolcușul cositorului, tiocul cu apă, în care-și pune gresia pentru a ascuți coasa.

tiutiuc s. 1. Bucată de lemn scurtă și groasă.

Pune un tiutiuc sub roata căruței, să nu fugă la vale.

2. Nume de familie (Dănceni). **tirimi** adv. Tot una, la fel.

Tirimi Ioana, tirimi Stana.

toarte s. Cercei.

O să-mi ieau o pereche de toarte dela bălcui.

toflògi s. Ghete mari și rupte.

Iea și tu niște toflogi, și vezi pe cine latră câini la poartă.

țolèt s. Țoale.

Ai văzut ce de țolet avei fata dascălului?

top s. Pachet.

Să-mi iei un top de lumbac dela Giurescu.

tòrâște s. Paie, fân, coceni, ce rămân dela vite.

Duminecă să dăm foc la tórâște, să mai descercăm curtea.

toroapă s. Grijă. A intra, a da în toroapa a ceva, a avea grije.

A dat în toroapa măritatului, nu mai face nimic prin casă.

trâcnì (a-) v. A tresări, a da îndărăt.

Am trâcnit din somn când ai venit. Trâcnì calul cu mine și mă trântì.

treasc [Bulg. și sârb. trëska]. Praful de pe drum, din magazie, când vânturi ceva.

Fugi de acolo, că te umpli de treasc.

trofondă s. Fructele cari s'au copt întâiu.

Tu ai vrea numai trofandale.

tùică s. Taică, tată.

Mă duc să văd ce mai face tuica Ion.

tulûji s. Cocenii din drugă în jos, ce rămân pe câmp, după ce s'au cules porumbii și s'au tăiat părțile deasupra, vărfurile.

turchèz adj. Albastru.

Iea-mi și mie niște stambă turchează.

turucii s. Jambiere de dimie, în forma carâmbilor de cisine sau de ciorapi.

Unde-ți mânjiși turucii așa?

udî (a-) v. A rămâneă, a prisosi.

N'a mai udit nimic de pe urma lui, a mâncat tot.

uica (Rudina) s. Unchiu. *Uica Bălă a plecat la bălcu la Cărbunesti.* [Bulg. vuico].

uina (Rudina) s. Mătușă. [Bulg. vuina].

urlôiu s. 'Ţeavă, burlan.

Să iei vreo două urloaipe pentru soba din odaia a mare.

vălău s. Piuă făcută dintr'un nod de salcă sau din alt lemn, din care beau paserile apă.

Mai pune nițică apă în vâlău, că să prăpădesc hoarele de sete.

vâlòg s. Vâlogi de cânepă. cânepa încureată, căzută jos, după ce s'au ales firele cele bune, din cari se fac mânușile (mănunchii).

vârfăre s. Panglică, fâșie de stofă, ce-și pun femeile în vârful cozii spre a nu li se desface părul.

Crezi că ții coadele fără vârfării?

vârfării s. Vârfuri de creci.

Mai pune vreo două vârfării pe foc, să nu se stingă.

vârlogàn adj. Durlan.

Cât vârlogan s'a făcut băiatul popii.

vârstèle s. Colori.

vărnică s. Verișoară.

Mă duc pe la Vărnica Maria, că mergem la horă.

verdète s. Par (de bătaie), lemn gros.

Ce faci cu verdețele ăla, vrei să omori lumea?

verdòn adj. Verde, necopt.

E cam verdon pepenele, nu-i bun de mâncat, te pot prinde frigurile după el.

vrau [Bulg. vrah] s. Vraf. Snopii câți se aşază odată în arie spre a li treierați.

Scoserăm două vrauri de azi dimineață.

zâbîc s. Mămăligă sau malaiu făcut fărămituri și prăjit în untură.

Aș vrea să ne faci nițel zâbîc.

zburătîră s. Piatră, lemn cu care se aruncă după cineva.

A da cu zburături.

zâmbòc s. Cuiul dela cataramă.

Cataramă cu zâmboc.

zâmbri s. Niște negi ce-i face calul sub limbă, când vede pe altul mâncând grăunțe.

Să dai la amândoi caii grăunțe, să nu facă zâmbri.

A face zâmbri, a dori să aibă ceva, să iea ceva când vede pe altul că are sau iea ceva.

Văd că faci zâmbri, dar nu pot să-ți dau și ție.

zângloabă s. Piedică, sarcină.

Fugi, zângloabo, de aci!

zânoagă s. Vale, vâgăună.

zâplăt s. Capac ce se pune la gura
butii, după ce a fiert vinul.

zără s. Lapte bătut.

*Zara nu-i bună dacă-i prea
acără.*

zărzălie s. zarzără.

zărzăluiu s. zarzăr (Cujmir).

zărzăn s. Idem.

zărzănă, s. Zarzără.

zâtări (a-) v. a prăpădi cu bătaia.

Când oiul da în tine te zâtăr.

zâtcă s. Băț lung ce stă în urechile
sulului cu urzeala și care ser-
vește spre a-l întoarce, pentru
a da drumul urzelii, când s'a
șesut spațiul, sau când se strânge
panza pe sulul celălalt.

zăvelcă s. Imbrăcămintea femeii—ce
ține loc de fustă—, făcută din
lână și înflorită cu o mulțime
de răuri, cari sunt așezați așa
fel, că formează rânduri; între
rânduri se lasă un loc, pe care
nu se alege nimic, loc ce nu
se vede când se încrețește ză-
velca, fiindcă atunci rândurile
vin unul lângă altul. Pe poale
i se pun panglici de diferite
colori. De vro câțiva ani, de
când mașinile de brodat s'au
răspândit mai mult pe la sate,
fetele și femeile se mărginesc
numai să brodeze o bucată de
materie, de obicei catifea, cu
desenuri luate de pe la oraș.

Zăvelcile acestea din urmă, pe
lângă că n'au trăinicia celor
șesute în răsboiu, n'au, prin îm-
pestrișarea cea mare a colo-
rilor, nici pe departe frumu-
seșea celor dintâi.

zârnăi (a-) v. A suna, a răsună.

*Nu-i bună de loc dipla lui
Panache, mai mult zârnăie
decât cântă.*

zdrăncăni (a-) v. A face să sune
cevă.

*Ai auzit cum zdrăncănesc
clopoștii noștri?*

zeletî (a-) v. A rămâne, a fi uitat.

Nu știu cum a zeletit aici.

2. A tresări, a trăcni.

Uite cum zeletește (din somn).

zgâmăi (a-) v. A scobi, a scormoni.

Mai lasă buba, n'o tot zgâmăi.

Mai zgâmăie focul nișel.

zgârbori s. Nodurile ce rămân în
panză din cauza încurcării sau
înnodării urzelii sau bătelii.

zgrèbenî s. Puzdării de cânepă bă-
tută, bucățile din tulpina cânepii
ce se sfarmă, când se
bate, spre a scoate fuiorul.

zgurnî (a-) v. A izgoni, a alungă.

*Nu puteam să-l zgurnesc
de loc.*

znăgă s. Putere, tărie.

*N'ai znăgă în tine, pare
c'ai fi bolnav.*

[Bulg. sârb. znaga].

